

Emotional Expressions of Children in Indoor and Outdoor Environments

Şeyma Sultan BOZKURT, İnönü University, ORCID ID: 0000-0002-4579-1542
İlkay ULUTAŞ, Gazi University, ORCID ID: 0000-0002-2234-0773

Abstract

This study aimed to determine the emotional expressions and emotional states of preschool children in indoor and outdoor environments, according to mothers' opinions. In the study, using the phenomenological pattern, one of the qualitative research methods, data was collected using the mother interview form developed by the researchers. Twenty mothers who reside in Malatya and whose children attend preschool education participated in the study. As a result of individual interviews with mothers, findings regarding children's emotional expressions inside and outside the home were examined. As a result of the research, it was seen that there were similarities and differences in children's expressions of comfortable and uncomfortable emotions in indoor and outdoor environments. Children express their comfortable emotions mainly through touch and verbal communication in the home environment, and they express them through enthusiastic movements and verbal communication in outdoor environments. They mainly express their uncomfortable emotions through crying and shouting/anger in the home environment, while they mainly express them through verbal communication and shouting/anger in outdoor environments. The adults to whom children are emotionally closest at home are their mothers and fathers, and outside the home, they are friends with family elders such as grandmothers/grandfathers. The emotional bond between mothers and their children is generally realized through speech and touch. Most children are sufficient in recognizing and understanding emotions but are inadequate in managing them. Children mostly have anger-violence and jealousy problems. Mothers consider themselves sufficient in solving their children's emotional problems but often regret their problem-solving methods. The findings were discussed in the light of the literature, and suggestions regarding the research were included.

Keywords: Emotional expression, Home environment, Out-of-home environments, Mother-child relationship, Early childhood education

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 25, No 1, 2024
pp. 119-144
[DOI](#)
10.17679/inuefd.1394818

Article Type
Research Article

Received
23.11.2023

Accepted
15.03.2024

Suggested Citation

Bozkurt, Ş.S., Ulutaş, İ. (2024). Emotional Expressions of Children in Indoor and Outdoor Environments, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 25(1), 119-144. DOI: 10.17679/inuefd.1394818

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

While the home environment, which forms the basis of emotional skills and well-being, strengthens basic emotions and close relationships, social environments support the socialization of emotions. Parents' emotional states, reactions, emotional control strategies, and interaction levels in the home environment affect children's emotion regulation skills (Morris et al., 2017; Perry et al., 2012), internalization and externalization behaviors (Brajša-Žganec, 2014), the family's emotional climate appears to affect children's social situations with their peers (Cassidy et al., 1992). When the literature is examined, there are studies on children's emotions. However, studies on children's emotional expressions in in-home and out-of-home environments generally focus on emotional expressions in the home environment (Bai et al., 2016) and emotional expressions in the school environment as an out-of-home environment (Bailey et al., 2016; Denham et al., 2003; Herndon et al., 2013; Miller et al., 2006; Prosen & Smrtnik Vitulic, 2018) or social skills and problem behaviors in the school environment as well as at home (Bilek, 2011; Herrera & Little, 2005; Özbey, 2012). It is noteworthy that studies examine the school environment as an out-of-home environment. In this context, examining children's emotional expressions inside and outside the home (all environments such as school, trips, parks, shopping, home visits) in detail with mothers' opinions will contribute to the literature in terms of providing insight into the factors affecting children's emotions and will guide future research.

Purpose

Based on children's emotional expression ways, this study aims to determine the emotional expressions and emotional states of preschool children in indoor and outdoor environments, according to mothers' opinions.

Method

In the research, phenomenology, one of the qualitative methods, was used. The study group of the research consists of 20 mothers whose children are receiving preschool education and residing in the center of Malatya. Research data was obtained through the Personal Information Form and Semi-Structured Interview Form. Data were analyzed with the content analysis method.

Findings

The findings are organized under the following themes: Children's emotional expressions at home and outdoor environments, the adults they are emotionally closest to at home and outdoors, children's emotional competencies and emotional problems, and mothers' methods of solving their children's emotional problems.

Discussion & Conclusion

According to the results of the research, it was concluded that the comfortable emotional expressions exhibited by children in indoor and outdoor environments were similar. It has been observed that children express their uncomfortable emotions mainly through crying, shouting/anger in the home environment but through verbal communication and shouting/anger in outdoor environments. Children are more reactive in the home environment than in out-of-home environments.

It has been determined that the adults that children feel closest to at home are their mothers and fathers. Studies in the literature (Dagan et al., 2022; Deneault et al., 2022; Dereli & Dereli, 2017; Gryczkowski et al., 2010; Hadjicharalambous, 2021; Hosokawa et al., 2023; Iwanski et al. 2023) mother, child, father It emphasizes that both mothers and fathers have essential

roles in the child's development and education, along with the differences between child relationships.

It has been observed that children's emotional partners outside the home are their grandparents. Relevant literature shows that grandparent-child communication positively affects children's development (Luo et al., 2020; Xu et al., 2023).

It has been stated that children are sufficient in understanding and recognizing emotions but are inadequate in managing them. It has been reported that children who are not competent in managing emotions mostly have anger/violence and jealousy problems.

Most mothers stated that they found themselves sufficient in solving their children's problems and solved them by talking. It is observed that parents' emotion regulation strategies (Sebre et al., 2023) and their activities with their children (Wong et al., 2022) are related to children's emotion regulation, adaptive behaviour skills, and positive social behaviours. Research emphasizes that parents should participate in programs related to child development and education in terms of children's emotional health (Alakoç Pirpir, 2011; Demircioğlu, 2012; Durualp et al., 2016; Ekinci Vural, 2006; Gökteş, 2015; Kaymak Özmen, 2013; Kılınc, 2011; Tezel Şahin ve Özbey, 2007). For this reason, parent education programs can be increased and disseminated so parents and children can develop emotion management strategies.

Çocukların Ev İçi ve Ev Dışı Ortamlardaki Duygusal İfadeleri

Şeyma Sultan BOZKURT, İnönü Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-4579-1542

İlkay ULUTAŞ, Gazi Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-2234-0773

Öz

Bu araştırmada, annelerin görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadelerinin ve duygu durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılan çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anne görüşme formu ile toplanmıştır. Çalışmaya, Malatya ilinde ikamet eden ve çocuğu anaokuluna devam eden 20 anne katılmıştır. Anneler ile bireysel yapılan görüşmeler sonucunda çocukların ev içi ve ev dışı duygusal ifadeleri ile ilgili bulgular incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların ev içi ve ev dışı ortamlardaki huzurlu ve huzursuz duygu ifadelerinde benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmüştür. Çocukların ev ortamında huzurlu duygularını çoğunlukla dokunma ve sözel iletişim yoluyla ifade ettikleri, ev dışı ortamlarda ise coşkulu hareketlerle ve sözel iletişim yoluyla ifade ettikleri; ev ortamında huzursuz duygularını çoğunlukla ağlama, bağıırma/öfke yoluyla gösterirken ev dışı ortamlarda çoğunlukla sözel iletişim ve bağıırma/öfke yoluyla ifade ettikleri görülmüştür. Çocukların ev ortamında duygusal olarak en yakın oldukları kişilerin anne ve babalar olduğu ev dışı ortamda ise anneanne/büyükbaba gibi aile büyükleri ile arkadaşlar olduğu görülmüştür. Anneler ile çocukları arasında duygusal bağın genellikle konuşma ve dokunma yoluyla gerçekleştiği görülmüştür. Çocukların çoğunluğunun duyguları tanıma ve anlamada yeterli oldukları yönetmede ise yetersiz oldukları görülmüştür. Çocuklarda en fazla öfke-şiddet ve kıskançlık problemlerinin olduğu tespit edilmiştir. Annelerin çocuklarının duygusal problemlerine çözüm üretme konusunda kendilerini yeterli gördükleri ancak problem çözme yönteminden çoğunlukla pişman oldukları görülmüştür. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve araştırma ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal ifade, Ev ortamı, Ev dışı ortamlar, Anne-çocuk ilişkisi, Okul öncesi eğitim

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 25, Sayı 1, 2024
ss. 119-144

DOI
10.17679/inuefd.1394818

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
23.11.2023

Kabul Tarihi
15.04.2024

Önerilen Atıf

Bozkurt, Ş.S., Ulutaş, İ. (2024). Çocukların Ev İçi ve Ev Dışı Ortamlardaki Duygusal İfadeleri. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 119-144. DOI: 10.17679/inuefd.1394818

Çocukların Ev İçi ve Ev Dışı Ortamlardaki Duygusal İfadeleri

1.Giriş

Duygular, bazen sosyal ilişkilerin ve etkileşimlerin başlangıcı bazen de sonucu olabilmektedirler (Parke, 1994). Saarni ve diğerleri (2006, s. 227) duyguyu “kişinin, o kişi için önemli olan konularda kişi ve çevre arasındaki ilişkiyi kurmaya, sürdürmeye veya değiştirmeye yönelik girişimi veya hazırlığı” olarak tanımlar. Buna göre duyguların sosyal durumlarda ve ortamlarda girişimlerimizin belirleyicisi olduğunu söylemek mümkündür (Di Maggio vd., 2016). Çocuklar da ilk olarak aile ortamında karşılaştıkları duygusal etkileşimler ile kendi duygu düzenini oluşturma çabası içine girerler (Kiernan & Huerta, 2008). Aile dışında çeşitli sosyal ortamlarda da duyguları deneyimleyerek duygusal bilgiyi sosyal etkileşimlerinde ve ilişkilerinde etkili olarak kullanmaya çalışırlar ve duyguları koşullara göre ayarlamayı öğrenirler. Duygusal kontrolleri arttıkça sosyal davranış standartlarına uyum sağlama becerileri de artar (Di Maggio vd., 2016). Duygularını sosyalleştirebilmeleri için de farklı ortamlardaki duyguyu ve duygusal bilgiyi bağlama göre yorumlayabilmeleri gerekir. Duyguyu veya duygusal bilgiyi anlama yeteneği, çocukların duyguların doğasını ve duyguları harekete geçiren faktörler hakkındaki bilgilerini ve kendi duygularını kontrol altında tutma yetisinin farkına varmasını içerir (Krauthamer vd., 2019; Molina vd., 2014).

Araştırmalar çocukların duygusal bilgiyi, tepkileri ve davranışları sosyal olarak uygun ve uyarlanabilir yollarla nasıl düzenleyeceğini öğrenmelerinin, gelişimdeki başarının önemli bir unsuru olduğunu belirtmektedir (Denham, 2019; Eisenberg vd., 2016; Izard vd., 2001). Duyguları tanıma, anlama ve düzenleme gibi temel becerilerin gelişiminde çocukların, ne hissettikleri ve neden hissettiklerini içindeki bağlama göre anlamalarına yardımcı olacak sosyal çevrelere ihtiyaçları vardır (Rieffe vd., 2015). Duygusal becerilerin ve iyi olmanın temelini oluşturan ev ortamı temel duyguları ve yakın ilişkileri güçlendirirken sosyal ortamlar ise duyguların sosyalleştirilmesinde destek sağlar. Ev ortamında ebeveynlerin duygu durumları, tepkileri, duygu kontrol stratejileri ve etkileşim düzeyleri çocukların duygu düzenleme becerilerini (Morris vd., 2017; Perry vd., 2012), içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarını (Brajša-Žganec, 2014) etkilerken ailenin duygusal ikliminin çocukların akranlarıyla sosyal durumlarını (Cassidy vd., 1992) etkilediği görülmektedir. Dunn ve diğerleri (1991), tarafından yapılan boylamsal çalışmaya göre de çocukların küçük yaşlardan itibaren anneleri ve kardeşleri ile duygu durumları hakkındaki konuşma biçimleri onların ilerleyen yıllardaki duygu tanıma düzeylerini artırmaktadır. Diğer yandan ev dışı ortamlar da çocukların duygularının belirleyicisi olabilmektedir. Özellikle çocukların aileden sonra ilk sosyal çevresini oluşturan okul ortamındaki ilişkiler duygu düzenleme açısından önemli etkiye sahiptir. Çocukların okul ortamında öğretmenlerle olumlu iletişimlerinin ve görevlere aktif katılımlarının yürütücü işlevleri ve duygu düzenlemeleri ile ilişkili olduğu (Williford vd., 2013), öğretmen desteğinin çocukların duygu düzenleme becerilerini etkilediği (Bailey vd., 2016), öğretmenlerin duygu modelleyerek, destekleyici veya cezalandırıcı yanıt vererek ya da doğrudan talimatlarla çocuklar için duygu sosyalleştirmede aktif oldukları (Morris vd., 2013) belirtilmektedir. Çeşitli ortamlarda elde edilen bilişsel yaşantılar duyguları farklı şekillerde yönlendirdiği için farklı ortamlarda benzer uyarıcılara farklı tepkiler verilebilmektedir (Tuğrul, 1999). Bu farklılık sadece ev, okul bağlamında değil diğer sosyal ortamlar bağlamında da düşünülebilir. Çocukların yeni davranışları büyük oranda model alma yoluyla öğrendikleri okul öncesi dönemde (Bee & Boyd, 2020) çocukların hem ev içinde hem de ev dışında duygularını ve tepkilerini uygun yollarla ifade edebilme ve yönetebilme becerilerini

kazanmaları için deneyime ihtiyaçları vardır. Günümüzde, teknolojinin hızla yayılması çocukların zamanlarının bir çocuğunu gerçek ortamlar yerine dijital ortamlarda geçirmelerine neden olmaktadır (Karayağız vd., 2009; Mustafaoğlu vd., 2018). Bununla birlikte dış ortamların çocukların sağlık ve güvenliğini sağlayamaması park, oyun alanı, gibi yerlerde akranlarıyla zaman geçirmelerinde sınırlılıklara yol açmaktadır (O'Brien, 2009). Böylelikle çocukların duyu farkındalıklarını güçlendirecek sosyal ortam deneyimleri de azalmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde çocukların duyguları ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ancak çocukların ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadeleri ile ilgili çalışmaların genel olarak ev ortamındaki duygusal ifadelerin (Bai et al., 2016), ev dışı ortam olarak okul ortamındaki duygusal ifadelerin (Bailey vd., 2016; Denham vd., 2003; Herndon vd., 2013; Miller vd., 2006; Prosen & Smrtnik Vitulic, 2018) çeşitli değişkenlerle birlikte ele alındığı veya ev ile birlikte okul ortamındaki sosyal beceri ve problem davranışların (Bilek, 2011; Herrera & Little, 2005; Özbey, 2012) araştırıldığı çalışmalar olduğu, araştırmalarda ev dışı ortam olarak okul ortamının ele alındığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, çocukların ev içi ve ev dışında (okul, gezi, park, alışveriş, ev ziyaretleri vb. tüm ortamlar) duygusal ifadelerinin anne görüşleri ile detaylı şekilde ele alınması çocukların duygularını etkileyen etmenlere yönelik öngörü vermesi bakımından literatüre katkı sağlayacak, sonraki araştırmalara rehber olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocukların duygusal ifade yollarını temel alan bu çalışmada annelerin görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadelerinin ve duyu durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Çocuklar ev ortamı ve dış ortamlarda duygularını nasıl göstermektedirler?
2. Çocuklar ev ortamı ve dış ortamlarda duygularını kiminle paylaşmaktadır?
3. Çocukların duygusal yetkinlikleri nasıldır?
4. Annelerin çocuklarının duygusal problemlerini çözme yöntemleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadelerinin annelerle yüz yüze yapılan görüşmeler doğrultusunda incelenmesi amaçlandığından araştırma nitel yöntemde yapılandırılmıştır. Araştırmada olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Creswell (2021) olgu bilim (fenomenoloji) desenini “bir veya birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını keşfetme” olarak tanımlamaktadır (s. 79). Fenomenolojik desende araştırılmak istenen fenomeni, kavramı tüm yönleriyle deneyimlemiş 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değişen heterojen bir grup belirlenir (Creswell, 2021). Bu araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracı fenomeni deneyimleyen bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerdir (Creswell, 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmacılar, güven ve empatiye dayalı bir iletişim ile görüşme tekniğinin etkileşim, esneklik gibi özelliklerini kullanarak araştırdıkları olgu hakkında yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada fenomenoloji temel alınarak annelerle görüşmeler yapılmış, çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadeleri, bu ifadeleri gösteriş

biçimleri, duygularını paylaştıkları yetişkinler, duygu yetkinlikleri, annelerin çocuklarının duygularına yaklaşımı irdelenmeye çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu çocuğu okul öncesi eğitim almakta olan ve Malatya ili merkezinde ikamet eden 20 anne oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde, uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve erişilebilir olan ebeveynler çalışmaya alınmıştır (Demir, 2018). Çocuklarının anaokuluna devam ediyor olması annelere erişilebilmesini kolaylaştırmıştır. Araştırmaya katılan annelerin 20-48 yaş aralığında oldukları ve yaş ortalamalarının = 33,2 olduğu; annelerin 8'inin ilkokul mezunu, 7'sinin lise mezunu, 1'inin ön lisans mezunu ve 4'ünün üniversite mezunu oldukları; 17 annenin ev hanımı, 1'inin hemşire, 1'inin lisans öğrencisi ve 1'inin muhasebeci olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin çocuk sayılarına bakıldığında, 5'inin 1 çocuğa sahip olduğu, 10'unun 2 çocuğa, 3'ünün 3 çocuğa ve 2' sinin 4 çocuğa sahip olduğu görülmüştür. Annelerin okul öncesi eğitime devam eden çocukları ile ilgili olarak 11 çocuğun kız, 9 çocuğun ise erkek olduğu; çocukların 7'sinin 4 yaş, 10'unun 5 yaş ve 3'ünün 6 yaş grubunda yer aldığı ve çocukların 5'nin tek çocuk, 6'sının küçük çocuk, 2'sinin ortanca çocuk ve 7'sinin büyük çocuk olduğu belirlenmiştir. Annelere, daha önce duyguları tanımaya yönelik destek alınıp alınmadığı sorulduğunda annelerin 8'i çocuklarının duygularını anlamak için kitap okuduğunu, 4'ü rehber öğretmenden yardım aldığını belirtmiştir. 10 anne ise herhangi bir destek almadıklarını ifade etmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formunda annelerin yaşları, öğrenim durumları, meslekleri, çocuk sayıları, okul öncesi eğitime devam eden çocuğun cinsiyeti, yaşı ve doğum sırasına ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır.

2.3.2. Görüşme Formu

Görüşme formunun oluşturulmasında kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Literatür araştırması sonucunda çocukların sosyal duygusal gelişimlerinde, duygusal ifade ve sosyal becerilerinde ebeveynlerin rolünün oldukça önemli olduğu (Berlin & Cassidy, 2003; Eisenberg vd., 1998; Eisenberg vd., 2001; Lee vd., 2017; Valiente vd., 2007), ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerinde sergiledikleri yüz, ses, duruş gibi duygusal ifadelerin çocukların ebeveyn duygusal ifadelerini yorumlamaları ve duygusal gelişimleri için önemli olduğu (Oh vd., 2019) ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal becerileri (Kandır ve Alpan, 2008; Kol, 2016; Rizka & Bacotang, 2018; Yılmaz Bolat, 2018), sosyal suskunluk, olumsuz duygusallık, içselleştirici ve dışsallaştırıcı davranış problemleri (Gazelle vd., 2005; Paulussen-Hoogeboom vd., 2008; Williams vd., 2009) ve sosyal duygusal uyum düzeyleri (Şahin vd., 2017) üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle çocukların hem ev içi hem de ev dışında sergiledikleri duygusal ifadeler ile ilgili anne görüşlerinin alınması ve çocukların davranış sorunlarında annelerin ne gibi çözüm stratejileri ürettikleri, bu konularda kendilerini yeterli görüp görmedikleri gibi konuların araştırılmasının ve görüşme formunda bu olgular hakkında bilgi alınmasına yönelik sorulara yer verilmesinin gerekli olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda

oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunun kapsam geçerliğinin sağlanması için Okul Öncesi Eğitimi alanında görev yapmakta olan ve sosyal duygusal alanla ilgili çalışmalar yapan üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. İlk başta 10 sorudan oluşan formda, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda 2 soru a ve b olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Toplam soru sayısı 12 olmuştur. Düzenleme yapılan formun ön uygulaması gönüllü olan 2 anne ile yapılmıştır. Ön uygulama sonunda form yeniden güncellenmiş, uygulamaya geçilmiştir. Formda yer alan bazı sorular şu şekildedir;

- Çocuğunuzla nasıl bir iletişiminiz var? Açıklar mısınız?
- Çocuğunuz ev ortamında olumlu duygularını nasıl gösteriyor?
- Çocuğunuz ev ortamında olumsuz duygularını nasıl gösteriyor?
- Çocuğunuz eviniz dışındaki ortamında olumlu duygularını nasıl gösteriyor?
- Çocuğunuz eviniz dışındaki ortamında olumsuz duygularını nasıl gösteriyor?

2.4. Verilerin Toplanması

2018-2019 eğitim öğretim döneminde gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle çalışma grubuna alınan annelere ulaşmak için çocuklarının devam ettiği okul öncesi eğitim kurumundan gerekli izinler alınmıştır. Anneler çalışmanın amacı ve kişisel bilgilerinin gizli kalacağı gibi konularda bilgilendirilmiş, gönüllü onamları doğrultusunda çalışmaya dâhil olmuşlardır. Gönüllü olan annelere uygun oldukları gün ve saatlerde randevular verilmiş ve anaokulunun rehberlik sınıfında birebir görüşmeler yapılmıştır. Annelerin onamları alınarak tekrar incelemek, ayrıntılı ve tam olarak doğru analiz yapabilmek için görüşmeler ses kaydına alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Veri analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.243). Bu doğrultuda öncelikle, annelerin verdikleri cevapların içerikleri belirlenmiş ve kodlanmıştır. Kodlanan bu içeriklerde benzer olan kodlamalar aynı kod altında toplanmış, ortak temalar belirlenmiş ve temalara uygun şekiller oluşturulmuştur. Şekillerde belirtilen alt temalar şeklin anlaşılabilirliğini arttırmak için söylenme sıklığına göre kalın-ince oklarla belirtilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin belirlenmesi için elde edilen verilerden kod ve temalar oluşturulduktan sonra araştırmacılar arasında görüşmeler yapılarak kod ve temaların uygunluğu kontrol edilmiştir. Farklı zamanlarda gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda kod ve temalar yeniden düzenlenmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre kodlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanmasında kodlayıcılar arası uyum derecesinin en az %80 olması gerekmektedir. Buna göre araştırmacılar arasındaki yapılan karşılaştırmada, uyum derecesinin % 80'in üzerinde olduğu görülmüştür.

3. Bulgular

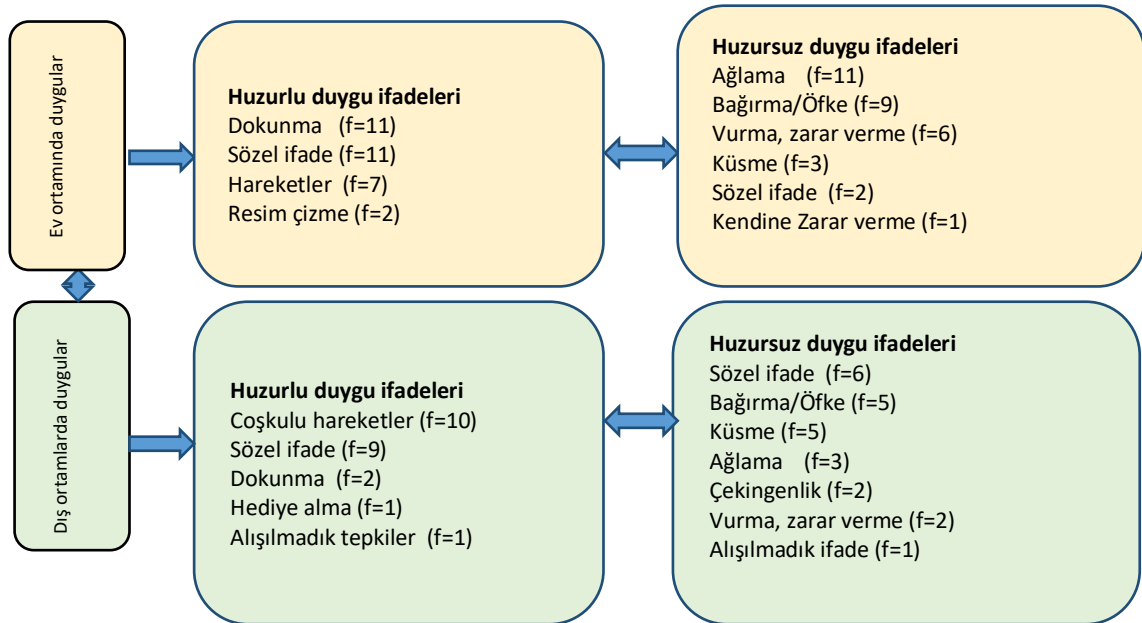
Çocukların ev ve dış ortamlardaki duygusal ifadelerine yönelik yapılan çalışmadan elde edilen bulgular; çocukların ev ve dış ortamlarda gösterdikleri duygular, ev ve dış ortamlarda çocukların duygusal olarak yakın olduğu kişiler, çocukların duygusal yetkinlikleri ve duygusal problemleri, annelerin çocuklarının duygusal problemlerini çözme yöntemleri şeklinde sıralanmıştır.

3.1. Çocukların ev ve dış ortamlarda gösterdikleri duygular

Annelere çocukların ev ve dış ortamlarda duygularını nasıl ifade ettiği sorulduğunda huzurlu ve huzursuz hissettiren duygulara göre ifade tarzları elde edilmiştir. Çocukların ev ve dış ortamlarda gösterdikleri duygulara ilişkin bulgular şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1.

Ortamlara göre çocukların huzurlu (olumlu) ve huzursuz (olumsuz) duygularını ifade etme tarzları

Çocukların ev ortamında huzurlu duygularını ifade tarzları sorulduğunda çocukların çoğunun (f =11) huzurlu duygularını dokunarak ve sözel olarak ifade ettikleri belirlenmiştir. Çocuklarının ev ortamında huzurlu duygularını dokunarak ifade ettiğini belirten bir anne, "Gelir anlatır, güler, sarılır, o sarılır ben öperim. Öpülmek istediğini belirten hareketler yapar, öpmesem "anne öp" der" (A19) şeklinde görüş belirtirken, çocuğunun duygularını sözel olarak ifade ettiğini belirten A3, "Direk bana sözle söyler. Çünkü 'ben böyle ifade ediyorum mutluyum sen de bana konuşarak anlat' diyorum. Mutlu olduğun bir şey olduğunda 'Aa anne ben çok mutlu oldum, beni götürdüğün için çok teşekkür ederim' diyerek dile getirir"(A3) şeklinde görüş belirtmiştir.

Annelere ev dışı ortamlarda çocuklarının duygularını nasıl ifade ettiği sorulduğunda ise çoğunun huzurlu duygularını coşkulu hareketler ile (f=10) ve sözle (f=9) ifade ettikleri belirlenmiştir. Çocuğunun dış ortamlarda huzurlu duygularını coşkulu hareketler ile ifade ettiğini belirten bir anne, "Hoplayarak, zıplayarak ifade eder. Çok mutlu olduğunda hoplar. Sevinçten bağırır da. Öyle mutlu olur"(A1) şeklinde görüş belirtirken sözel olarak ifade ettiğini belirten bir anne, "Dışarıda çok uysal, pek belli etmez. Mesela bir şey istediğinde alırsam 'Annecim seni çok seviyorum' diyor" (A16) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda huzurlu duygularını dokunarak ifade ettiğini belirten A10 "Gelir sarılır. 'Annecim seni çok seviyorum' gibi şeyler söyler" (A10) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun duygularını alışılmadık şekilde ifade ettiğini belirten A5 ise "Yabancı ortama girdiğimizde çocuğum biraz değişiyor. Olumlu duygusunu

şımararak ifade eder. Başkasının yanında hiç yapmadığı hareketleri yapar. Mesela, verilmeyecek bir şeyi gelip bacağıma sarılıp ısrarla ister"(A5) şeklinde görüş belirtmiştir.

Görüşmeye katılan annelerin çoğunluğu (f=11), çocuklarının ev ortamında huzursuzluk veren duygularını ağlayarak ifade ettiğini belirtmiştir. Çocuğunun ev ortamında huzursuz duygularını ağlayarak ifade ettiğini belirten bir anne, "Ağlayarak ifade eder. Sadece ağlar. Sessiz bir ağlama olur"(A2) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun ev ortamında huzursuz duygularını bağırarak ve/veya öfkelenerek ifade ettiğini belirten A1, "Bağırarak ifade eder. Çok bağırır. O bağırdığında da ben sakin kalırım"(A1) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun ev ortamında huzursuz duygularını nesnelere zarar verme yoluyla gösterdiğini belirten A12 ise, "Vurarak. Kapılara vuruyor. Duvara vuruyor elleriyle. Genelde şiddet içerikli tepki gösteriyor. Bağırarak söylüyor, vurarak tepki veriyor"(A12) şeklinde görüş belirtmiştir.

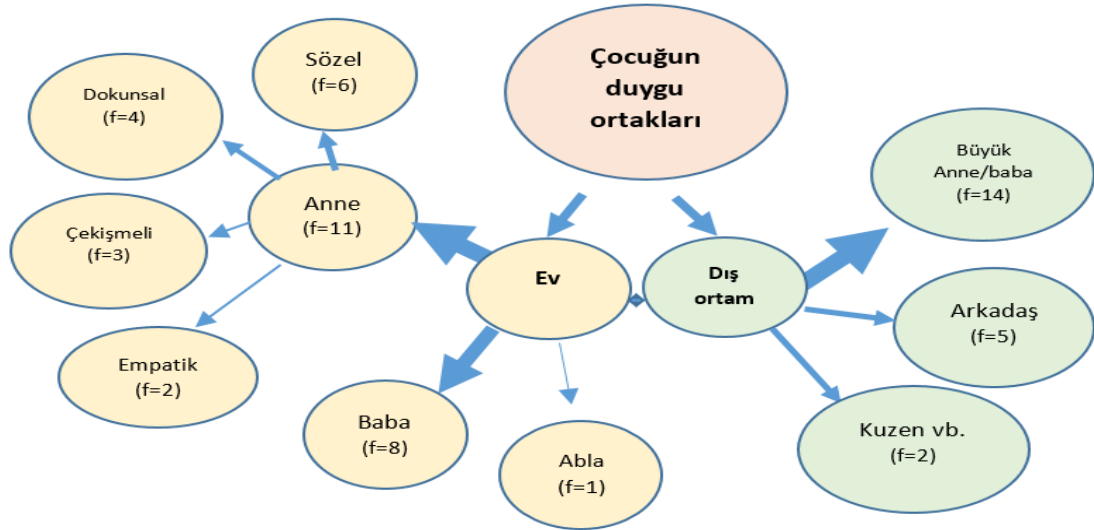
Çocukların dış ortamlarda huzursuz duygularını ifade etme tarzlarında ise çoğunlukla sözel olarak ifade etme (f=6), bağırma/öfke (f=5) ve küsme (f=5) davranışları sergiledikleri ifade edilmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda huzursuz duygularını sözel olarak ifade ettiğini belirten bir anne, "Direk söylüyor. 'Sen bunu yapıyorsun. Sen kötü insan mısın?' diyor. Daha çok konuşarak ifade ediyor"(A6) şeklinde görüş belirtirken bağırarak/öfke ile ifade ettiğini belirten başka bir anne "Yüzünü asıyor. Evdekiyle aynı tepkiyi veriyor. Bağırıyor" (A13) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda huzursuz duygularını küserek ifade ettiğini belirten A3 "Yine aynı şekilde ev ortamında olduğu gibi küser. Direk küsüyor. Ev içinde de dışında da küsüyor. Kollarını bağlıyor. Suratı düşüyor"(A3) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun çekingen olduğunu belirten A20 ise "İfade edemiyor, çekiniyor, içine kapanıyor. Yüz ifadesinden ben çok iyi anlıyorum. Sözel olarak ifade edemiyor kendisini. Ama evde çok güzel ifade ediyor, çok mutlu bir çocuk. Dışarıda çekingen. Çocukla büyümedi çünkü, bence ondan"(A20) şeklinde görüş belirtmiştir.

3.2. Ev ve dış ortamlarda çocukların duygusal olarak yakın olduğu kişiler

Annelere, çocuklarının ev ve dış ortamlarda duygusal olarak en yakın oldukları kişiler sorularak çocukların ev ve dış ortamlardaki duygu ortakları belirlenmiş ve ilgili bulgular şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2.

Ev ve dış ortamlarda çocuğun duygu ortakları

Çalışmaya katılan annelerin çoğunluğu (f=11), çocuğunun ev ortamında duygusal olarak en yakın olduğu kişinin kendileri olduğunu belirtmişlerdir. Çocuğunun ev ortamında duygusal olarak en yakın olduğu kişinin kendisi olduğunu belirten bir anne, "Ben. Benimle daha fazla kaldığı için bana daha yakın. Babası sürekli işte, evde değil. Sürekli benim yanımda" (A4) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun ev ortamında duygusal olarak en yakın olduğu kişinin babası olduğunu belirten bir anne, "Babası. Babası bana nazaran daha anlayışlı ve sakin. Çocuklarıyla 1 saat kadar oyun oynayabiliyor. Baba ile daha fazla birebir iletişim kurabiliyor. Mesela babası ile mutfığa girer, babasıyla yemek yapar. Baba ile iletişimi daha iyi" (A2) şeklinde görüş belirtmiştir.

Anne çocuk arasındaki duygusal bağın özelliğine bakıldığında, çalışmaya katılan annelerin çoğunluğu (f=6) çocuğuyla sözel (karşılıklı konuşma) olarak duygusal iletişimlerini ifade etmişlerdir. Çocuğuyla karşılıklı konuşarak duygusal bağ kurduğunu ifade eden bir anne, "Konuşma şeklimiz güzel oluyor. Yanlış bir şey olduğunda soruyorum. Git bir düşün iyice diyorum. Yanlış olduğunu bildiği zaman gelip özür diliyor. Konuşarak çözmeye çalışıyoruz" (A6) şeklinde görüş belirtirken başka bir anne, "Konuşarak bir şeyleri anlatıyorum. Yatağa girdiğimiz zaman birbirimize bir şeyler anlatıyoruz. İyi bir iletişimimiz var" (A18) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğuyla arasında dokunsal bir duygusal bağ olduğunu ifade eden A3 "Çok hassas bir çocuk. Bana sarılarak, dokunarak iletişimi var. Dokunarak seviyor. Bir şeylere dokunacak. Elimi, yüzümü dokunarak sever"(A3) şeklinde görüş belirtirken, A10, "İyi, sessiz sakin, dokunarak sevgiyle anlaşıyoruz. Bir dokunuşla kendini ifade ediyor"(A10) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğuyla tam anlaşamadıklarını ve aralarında çekişmeli bir duygusal bağ olduğunu ifade eden bir anne ise, "Onunla çok kötüyüz aslında. Aşırı derecede inatçı. Beni anlıyor ama pek uygulamıyor" (A17) şeklinde görüş belirtmiştir.

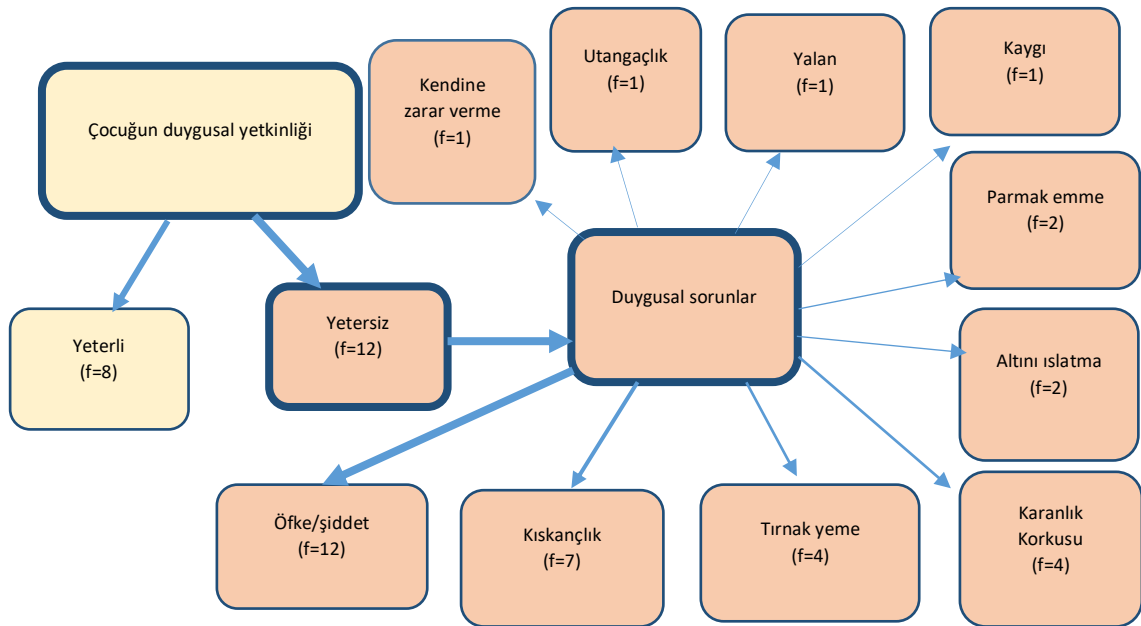
Çocukların ev dışı ortamlarda duygusal olarak en yakın olduğu kişilerin çoğunlukla anneanne/babaanne/büyükbaba/dede (f=14) olduğu ifade edilmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda en yakın olduğu kişinin babaanesi olduğunu ifade eden A3, "Babaanesi. İlk torunu olduğu için çok seviyor. Çok fazla torunu var. Hepsi erkek, kız torun olarak tek benim kızım var. Ona ayrı bir ilgisi var. Bakarken bile ayrı bakıyor. Onu sürekli koruyor. Ben bile kızamam yanında, babası kızamaz. Onun etrafına bir şey örmüş aslında. Babaannenin yanındaysa baba bile sesini çıkaramaz. O yüzden babaanneye daha yakın. Bir dediğini de iki etmiyor"(A3) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda duygusal olarak en yakın olduğu kişinin arkadaşı olduğunu ifade eden bir anne, "Arkadaşı. Komşumun oğlu. Anlaşıyorlar, oynarken güzel oynuyorlar, kavga etmiyorlar"(A7) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun ev dışı ortamlarda duygusal olarak yakın olduğu kimse olmadığını ifade eden A11 ise " Şehir dışında (memleket) yaşadığımız için bizim dışımızda, yakın olduğu kimse yok " (A11) şeklinde görüş belirtmiştir.

3.3. Çocukların duygusal yetkinlikleri ve duygusal problemleri

Çocukların duyguları tanıma, anlama ve yönetme becerileri ve duygusal sorunlarına ilişkin annelerin görüşlerinden elde edilen bulgular şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3.

Çocukların duygusal yetkinlikleri ve duygusal problemleri

Görüşmeye katılan annelerin çoğunluğu (f=11), çocuğunun duyguları tanıma ve anlamada yeterli olduğunu ancak yönetemediğini belirtmiş, bununla birlikte çocuğunun hem duyguları tanıma ve anlamada hem de yönetmede yeterli olduğunu belirten (f=8) ve çocuğunun duygularını tanıdığını ancak anlama ve yönetmede yetersiz olduğunu belirten (f=1) anne de olmuştur. Çocuğunun duyguları anlayıp, tanıyabildiğini ancak yönetemediğini belirten bir anne, "Kendini anlatabiliyor. Duyguları tanıyor biliyor. Bir şey olduğunda 'Annecim sen niye üzgünsün? Niye abime kızdın?' diyor. Ancak duygularını yönetmeyi tam yapamıyor. Küçük olduğu için yönetemediğini düşünüyorum"(A5) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun duyguları anlayıp, tanıyabildiğini ve yönetebildiğini belirten başka bir anne "Ben kızdığım zaman anlar, mutlu

olduğum zaman anlar mutlaka. 'Annecim niye sinirlisin? Bana mı kızdın?' diye tepki verir. Yani hissediyor, anlıyor. Duygularını yönetiyor. Mesela bir tartışma ortamı olduğunda 'Annecim artık konuyu değiştirsek mi? Artık birbirimize kızmasak mı? Ben seni çok seviyorum' diyerek ortamı güzelleştiriyor"(A1) şeklinde görüş belirtmiştir.

Çocukların duygusal sorunlarının çoğunlukla öfke ve şiddet (f=12) ile kıskançlık (f=7) olduğu belirtilmiştir. Çocuğunun öfke ve/veya şiddet problemi olduğunu belirten bir anne, "Öfke oluyor bazen. Büyük oğlum gelip karışıyor mesela. Ondan sonra öfke oluyor"(A5) şeklinde görüş belirtirken başka bir anne, "Bir şey olduğu zaman, kızdığım zaman daha çok kanepeye vurma, kapıya vurma gibi davranışlar gösteriyor" (A18) şeklinde görüş belirtmiştir.

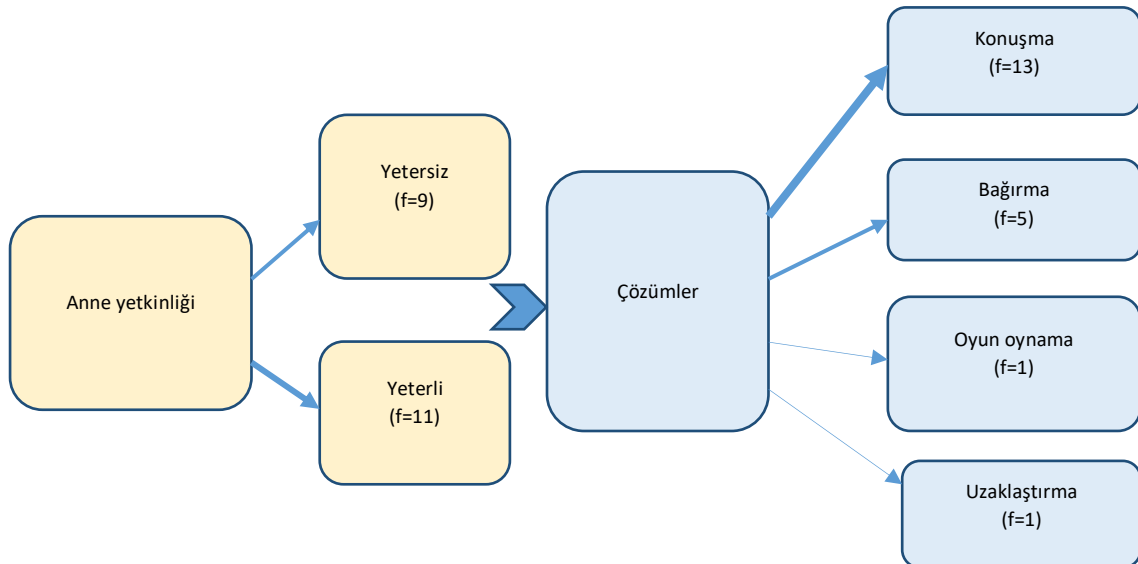
Çocuğunun kıskançlık problemi olduğunu ifade eden bir anne, "Kıskançlık var biraz. Kardeşini falan aşırı kıskanıyor. Babasını paylaşamaz. Başka bir problemi yok"(A4) şeklinde görüş belirtirken çocuğunun tırnak yeme problemi olduğunu ifade eden başka bir anne, "Tırnağını yiyor. Korktuğu zaman özellikle. Mesela bir arkadaşı ile kavga ettiği zaman hemen endişelenip tırnağını yiyor"(A2) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun kaygı problemi olduğunu ifade eden A8 ise, "Kaygı var. Okula gelirken gidemez miyim? Servis gelecek mi? gibi sürekli kaygı hali var"(A8) şeklinde görüş belirtmiştir.

3.4. Annelerin çocuklarının duygusal problemlerini çözme yöntemleri

Annelerin çocuklarının duygusal sorunlarını dile getirmeleri, bu sorunları çözme yetkinliklerini de gündeme getirmiştir. Annelerin, çocuklarının duygusal problemlerini çözme yöntemlerine ilişkin bulgular Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4.

Annelerin çocuklarının duygusal problemlerini çözme yöntemleri

Annelere çocuklarının duygusal problemleri ile ilgili yeterlikleri sorulduğunda çoğunluğunun (f=11) çocuğunun duygusal problemini çözme konusunda kendini yeterli bulduğu görülmüştür. Bununla birlikte birçok anne ise (f=9) çocuğunun duygusal problemini çözme konusunda kendini yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

Annelerin çocuğunun duygusal problemini çözerken yöntem olarak en fazla konuşmayı tercih ettikleri (f= 13) görülmüştür. Çocuğundan odayı terk etmesini istediğini belirten bir anne: "En fazla yaptığım şey odasını terk etmesini istemek oluyor. Çünkü sinirleneceğim şeyi yaptığında kızacağımı biliyorum. Problemini çözmek için, en başta sakin kalıyorum"(A1) şeklinde görüş belirtirken; yöntem olarak kızdığını belirten A14 ise "Bir problemi olduğunda kızıyorum. Abla abisi olmadığında bana söylüyor o zaman yapabileceğim bir şey varsa yapıyorum"(A14) şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun problemini çözerken bağırdığını/öfkeli olduğunu belirten A2, "Bir şeyi sürekli söylediği zaman bağıyorum çocuğuma. Çocuğumun problemlerini çözmeye konusunda çok yeterli olduğumu düşünmüyorum açıkçası"(A2) şeklinde görüş belirtmiştir.

Bununla birlikte anneler görüşlerini ifade ederken pişman olma/olmama durumlarını da açıklamışlardır. Annelerin büyük çoğunluğu (f=16) çocuğunun sorununu çözmeye yönteminden pişmanlık duyduğunu belirtmiştir. Pişman olan annelerin büyük çoğunluğu (f=13) problem çözerken kızgınlık gösterdiği için pişman olduğunu belirtirken, tutarsız davrandığı için pişman olduğunu belirten anneler de olmuştur. Annelerin bazıları ise pişmanlık duymadıklarını ifade etmişlerdir. Çocuğunun problemini kızgınlıkla çözdüğünü ifade eden A13, "Evet, bazen kendimi tutamadığım zaman pişman oluyorum" şeklinde, A1 ise "Bazen bağırdığım zaman keşke bağırmasaydım diyorum. Çünkü çocuk daha fazla hırçınlaşıyor. Ben bağırdığım zaman o da bağirmaya başlıyor. O yüzden o gittikten sonra çok mu bağırdım acaba diyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Çocuğunun problemini çözmeye yönteminden hiç pişmanlık duymadığını ifade eden A8, "Yok hiç olmadı. Çocuğum benim için çocuğum değil arkadaşım" (A8) şeklinde görüş belirtmiştir.

4. Tartışma

Annelerin görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadelerinin ve duygu durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda, ev ortamında çocukların huzurlu duygularını sıklıkla dokunma, sözel olarak ve hareketlerle; dış ortamlarda, ise coşkulu hareketler ve sözel olarak ifade ettikleri belirlenmiştir. Ev içi ve ev dışı ortamlarda huzurlu duyguları ifade etme yollarının birbiri ile örtüştüğü dikkat çekmiştir. Ev ortamında huzursuzluk veren duygular ağlama, bağırma/öfke, vurma/zarar verme, küsme gibi ifadelerle; dış ortamda ise sözel ifade, bağırma/öfke, küsme, ağlama şeklinde dile getirilmektedir. Çocuklar her iki ortamda da huzur ve huzursuzluk hissettiren duygular sergilemektedirler. Prosen ve Smrtnik Vitulic (2018), okul öncesi çocukların okul ortamında huzurlu hissettiren duygu olarak en fazla sevinç duygusunu gösterirken huzursuzluk hissettiren duygu olarak en fazla öfke duygusunu gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Çocukların aile ortamında en temel duygusal ifadesi sarılma veya dokunmadır. Bai ve diğerleri (2016), çocukların ev ortamında olumlu duygularını çoğunlukla gülümseyerek ya da başka olumlu duygu belirtileri göstererek ifade ettiklerini ve bir aile üyesi ve çocuk birbirlerine dokunduğunda (olumlu dokunma) ya da boş zaman etkinliklerine birlikte katıldıkları zaman olumlu duyguların daha uzun sürdürüldüğünü tespit etmişlerdir. Çocuklar için gelişimsel olarak önemli olduğu vurgulanan sosyal temas, dokunma (Cascio vd., 2019) duygusal yakınlığın göstergesi ve duygusal etkileşimin, duygu düzenlemenin önemli bir aracıdır (Cekaite & Bergnehr, 2018). Dokunma ile mutluluk hormonunun arttığı bilinmektedir (Field, 2010). Okul öncesi dönem çocukları duyuları ile hisseden, çevresini keşfeden ve öğrenen özelliklere sahip olduklarından dolayı (Özyazıcı vd., 2021) çocuklar için güvenli bir ortam olan ev ortamında duygusal ifadelerde

en fazla dokunmanın tercih edilmesi beklenen bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki temel iletişim araçlarından biri olan dokunma ile çocuklar kendilerini güvende hissetmekte, duygularını ifade etmekte ve ebeveyni ile duygusal iletişim kurmaktadır (Aznar & Tenenbaum, 2016). Bununla birlikte, araştırma sonucunda ev dışı ortamlarda ise duygusal ifadeye en fazla coşkulu hareketler ile ifadenin yer aldığı görülmektedir. Dış ortamda hareketlerin artmasında, uyanların fazla olmasının etkisi olduğu söylenebilir. Yapılan görüşmeler, annelerin ev dışı ortamlarda kontrollü duygu ifadesi olarak coşkulu hareketleri olumsuz olarak nitelendirdiklerini hissettirmiştir. Ancak, bu durum olumsuz olarak değerlendirilmemelidir. Çocukların araştırmacı ve sorgulayıcı yapıları dış ortamla birleştiğinde heyecanlı hareketlere dönüşebilmektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre çocuklar ev ortamında huzursuz hissettiren duygularını tepkisel olarak ortaya koyarken ev dışında sözel yollarla, kontrollü davranışlarla ortaya koymaktadırlar. Sears ve diğerleri (2014), ev ortamında çocukların öfke ifadelerini incelediklerinde, çocukların öfke duygularını, öfkeli yüz ifadesi ile sözel olarak ve fiziksel davranışlarla gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Öfke ifadelerinin çoğunluğunun hafif şiddetli ve kısa süreli olduğu ve çoğunlukla bağırma, sızlanma gibi sözel davranışsal özellikler içerdiği bulunmuştur. Buna göre çocukların ev ortamında ev dışı ortamlara göre daha fazla tepkisel olduklarını söylemek mümkündür.

Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre, çocukların kendilerini evde en yakın hissettikleri kişiler anne ve babadır. Çocuğunun ev ortamında duygusal olarak en yakın olduğu kişinin anne olduğunu ifade eden katılımcılar, yakınlığın sebebinin hep çocuğuyla beraber olmak, her şeyiyle ilgilenmek, oyun oynamak gibi faktörlerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Çocuğun ev ortamında en yakın olduğu kişinin baba olduğunu belirten katılımcılar ise, bunun nedeninin babanın daha esnek olması, çocuğun isteklerini yerine getirmesi, daha sabırlı olması, birlikte güzel vakit geçirmesi, olumlu iletişim kurması gibi faktörlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Anne baba çocuk ilişkisine yönelik araştırmalar; çocuğun hayatına (Hadjicharalambous, 2021), bakımına katılma ve oyun oynama (Russell & Russell, 1987) çocukla yapılan aktiviteler (Tutkun ve Tezel Şahin, 2016), ebeveynlik tutumları (Özyürek ve Tezel Şahin, 2008) gibi durumlarda anne ve babaların çocuklarıyla ilişkilerindeki farklılıkları incelemekle birlikte ilgili literatür anne ve babanın her ikisinin de çocuk gelişiminde ve eğitiminde önemli rol oynadığını (Dereli ve Dereli, 2017; Russell vd., 2002) hem anne çocuk hem de baba çocuk bağlanmasının, ilişkisinin çocukların davranış kalıplarını (Dagan vd., 2022; Deneault vd., 2022; Gryczkowski vd., 2010; Hosokawa vd., 2023; Trecca vd., 2022; Treutler & Epkins, 2003) ve ruh sağlığını (Iwanski vd., 2023) etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu araştırma ve ilgili araştırmaların bulguları doğrultusunda, çocuğun gelişiminde ve öğrenmesinde etkili olan ve ev ortamında birincil duygu ortakları olan anne ve babaların çocukla iletişim, duygu paylaşımı, nitelikli vakit geçirme ve çocuğun gelişimini destekleme konularında yeterli ve etkin olmalarının gerekli ve önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın diğer bir bulgusunda çocukların ev ortamında duygu ortağının anneleri ev dışında ise büyük ebeveynleri olduğu görülmüştür. Çocukların duygu ortaklarının gelişim dönemine bağlı olarak en yakın kişilerden oluşmakta olduğu söylenebilir. Anneler çocuklarıyla ilişkilerini "sözel", "dokunsal", "çekişmeli", ve "empatik" olarak tanımlamışlardır. Literatüre bakıldığında Tepeli (2013) 4-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin çocuklarının istenmeyen davranışları için kullandıkları sözel iletileri incelediği araştırmasında, annelerin çoğunluğunun

çocuklarıyla iletişimlerinde sen dilini kullanırken az oranda ise ben dilini kullandıklarını tespit etmiştir. Topçu Bilir ve Sop (2016) aile içi iletişim ile çocuk davranış problemi arasında ilişki olduğunu, anne-çocuk arasındaki çatışma arttıkça çocuktaki davranış problemlerinin artış gösterdiğini tespit etmişlerdir. Mallers ve diğerleri (2010) tarafından yapılan araştırma, çocukluğunda annesi ile kaliteli iletişim kuran bireylerin düşük stres durumlarının olduğunu göstermiştir. Kişiliğin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde, sağlıklı bir anne-çocuk iletişimi çocukların ileriki dönemlerdeki ruhsal durumlarını da etkilemektedir (Mallers vd., 2010). Bu bağlamda çalışmada annelerin çocuklarıyla ilişkilerini çoğunlukla sözel, dokunsal, empatik gibi çocuğun duygularını destekleyen yollarla tanımlamaları olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Çocukların ev dışı ortamlarda büyük ebeveynlere duygusal yakınlıklarının olmasının nedeni olarak, birlikte çok vakit geçirme, istediklerini yapma, parka götürme, oyun oynama, şefkatli davranma gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Büyük ebeveyn çocuk etkileşiminin, büyük ebeveynlerin çocukların hayatına katılımının ebeveynlik stresini azalttığı ve çocukların sosyal duygusal gelişimi ile olumlu yönde ilişkili olduğu (Luo vd., 2020), destekleyici ebeveyn-büyük ebeveyn ortaklığının çocukların daha az içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarıyla ilişkili olduğu (Xu vd., 2023) tespit edilmiştir. Demiriz ve Arpacı (2016) çalışmalarında büyük ebeveynlerin sarılıp ilgilenmeleri, gezmeye götürmeleri, hediye vermeleri durumunda çocukların kendilerini mutlu hissettiklerini, büyük ebeveynleri kızdığında, başka kişilerle ilgilendiğinde ve bir süre ayrı kaldığında mutsuz hissettiklerini tespit etmişlerdir. Büyük ebeveynlerin çocuğa bir model oluşturduğu ve çocuğun gelişimi ve eğitiminde olumlu etkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Mevcut araştırma sonucunda ve ilgili literatür sonuçlarında da görüldüğü gibi çocuklar yakınlık hissetleri, nitelikli vakit geçirdikleri bireylerin yanında kendilerini duygusal olarak güvende hissetmekte, yakın duygusal bağ oluşturmakta ve çocukla kurulan nitelikli sosyal etkileşimler çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle çocukların yakın çevresini oluşturan ebeveynlerin, büyük ebeveynlerin ve çocuğun duygu ortağı olan diğer yetişkinlerin çocukla iletişimlerinde duygusal etkileşim, ilgi, etkin dinleme ve konuşmaya dayalı bağ kurmaları gerekmektedir.

Araştırmada annelerin çoğunluğu çocuklarının duyguları anlama ve tanımada yeterli olduklarını ancak yönetmede yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Duygusal ve sosyal becerilerin gelişiminde yaş faktörünün önemli olduğunu destekler nitelikteki çalışmalar bulunmaktadır. Kılıç ve Güngör Aytar (2016), yapmış oldukları çalışmada 72 ay ve üzeri çocukların duyguları anlama puanlarının 60-71 aylık çocukların puanlarından yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Özyürek (2017), çocukların yaşı arttıkça arkadaşlık ilişkileri ve duyguları yönetme becerilerinin pozitif biçimde arttığını tespit etmiştir. Kapıkıran vd. (2006), 4 yaş çocukların 5 yaş çocuklardan daha fazla beceri yetersizliği gösterdiğini belirlemişlerdir. Ulutaş (2005), okul öncesi dönem çocuklarının uygun eğitimi aldıklarında duyguları yönetme becerilerinin artacağını belirtmiştir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan annelerin çocuklarının duygu yönetimi ile ilgili yaşa bağlı gelişiminin gerçekleşeceğinin bilincinde olmaları ve çocuklarından gelişimlerinin üstünde performans beklememeleri olumlu olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte annelerin duyguları tanıma, anlama ve yönetme konusunda çocuklarını yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun olarak desteklemeleri ihtiyacı da görülmektedir.

Duyguları yönetmede yetkin olmayan çocuklarda en fazla öfke/şiddet ve kıskançlık problemi olduğu bildirilmiştir. Bunlara ek olarak "tırnak yeme", "karanlık korkusu", "altını

ıslatma", "parmak emme", "kaygı", "yalan söyleme", "utangaçlık" ve "kendine zarar verme" problemleri de görülmüştür. Çocukların sergiledikleri davranış problemlerinin anne baba tutumu, kardeş sayısı gibi farklı faktörlerden kaynaklandığı ve çocukların olumsuz duygularını yönetemedikleri yapılan farklı araştırmalarla tespit edilmiştir. Derman ve Başal (2013) 5-6 yaş çocuklarda gözlenen davranış problemleri ve davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, ilk sırada içe kapanıklık, ikinci sırada aşırı hareketlilik ve hiperaktivite sorunu ve üçüncü sırada iştahsızlık olduğunu belirlemişlerdir. Çocukların duygu ve davranış problemleri çevrelerindekiyle etkileşimine bağlı olarak gelişebilmektedir. Deater & Petrill (2004), yapmış oldukları çalışmada anne-çocuk arasında tutarsız ve duygusal-davranışsal açıdan karşılıksız bir ilişki olduğunda, çocuklarda davranış sorunlarının daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır. Eratay (2011) kardeş sayısı ile çocukların davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamış, çocukların kardeş sayısı arttıkça davranış problemlerinde artış görüldüğünü tespit etmiştir. Çocuklar duygularını yönetemediklerinde tepkisel olabilmekte, saldırgan ifadelerle yönelebilmektedirler. Çocukluk döneminde kazanılamayan duygu yönetme becerisi ilerleyen yıllardaki sosyal ilişkiler açısından risk oluşturmaktadır. Hessler & Katz (2010), yapmış oldukları boylamsal araştırmada duygusal farkındalığı ve duyguları yönetme becerileri zayıf olan çocukların ergenlik döneminde daha büyük davranışsal uyum problemleri yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Araştırma sonuçları, erken çocukluk yıllarında duygu yönetme becerilerinin destelenmesinin gerekli ve önemli olduğunu göstermektedir. Çocuklara sistematik ve tutarlı yaklaşımlar ile rol model olunması, duygularını sözel olarak ifade etmesine olanak tanınması, resim, müzik, gibi farklı ifade yollarının sunulması duygusal ifadelerinin daha kontrollü hale gelmesi için katkı sağlayacaktır.

Araştırmada annelerin çoğunluğu çocuklarının problemlerini çözmede kendilerini yeterli bulduklarını, konuşarak problemleri çözdüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bağırma, oyun oynama ve uzaklaştırma (odayı terk etmesini isteme) yollarını kullandıklarını da ifade etmişlerdir. İnan (2010), okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin karşılaştıkları problemleri incelemek için yaptığı çalışma sonucunda ebeveynlerin etkili iletişim kuramama, davranış bozukluğu, kardeş kıskançlığı gibi konularda kendilerini yetersiz hissettiklerini saptamıştır. Ersay (2014), annelerin çocuklarının duygularına karşılık verme yöntemlerini incelediği çalışmasında annelerin çoğunlukla, çocukları üzgün olduğu zaman destekledikleri ve yardım ettiklerini ve çocukları sinirli olduğu zaman görmezden geldiklerini tespit etmiştir. Diğer yandan Garner ve diğerleri (2008) annelerin çocuklarıyla olumlu duygular hakkında konuştuğunda çocukların öfkeye başvurma ve fiziksel saldırganlık gösterme eğilimlerinin daha az olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Okul öncesi çocukların duygularının yoğunluğuna göre karşılaşılan problemler azalabilir veya artabilir. Bu nedenle yaşanan sorunlarda duyguları rahatlatıcı yaklaşımlar ile çözüme gidilmesi, duygu yönetme stratejilerinin kullanılması çocuğun duygu düzenlemeyi öğrenebilmesi açısından yararlı olacaktır. Çalışmada annelerin bağırma yoluyla sorunu çözmeye çalıştıklarında kendilerini daha çok pişman hissettiklerini bildirmeleri de bu tür yaklaşımları kendilerinin de uygun bulmadıklarını ortaya koymaktadır. Ceylan ve diğerleri (2016) de annelerin çocuklarıyla beraber geçirdikleri süreçte keşke yapmasaydım dedikleri davranışların fiziksel ve duygusal istismar olduğunu belirlemişlerdir. Duygusal ihmal ve istismarı içeren yaklaşımlar sorunu azaltmak yerine sorunun artmasına neden olabilir. Bu noktada Fabes ve diğerleri (2001), çocuklarının olumsuz duygularıyla başa çıkmada sert stratejiler kullanan annelerin çocuklarının, duygularını daha yoğun yaşadıklarına ve sosyal ilişkilerde güçlük gösterdiklerine vurgu yapmaktadırlar. Destekleyici yaklaşımlar çocukların olumsuz duygularıyla daha iyi baş edebilmelerine yardımcı

olacaktır (Kaymak Özmen, 2004). Yaşamın ilk yıllarında ebeveynlerin çocuklarının duygu ve davranışlarına yönelik yetkinlikleri çocukların sağlıklı duygusal gelişim göstermelerinin temelini oluşturur. Ebeveynler çeşitli duygu durumlarında sergiledikleri davranışlarla çocuklarına rol model olurken, çocuklarına ailede ve çeşitli sosyal bağlamlarda hangi duyguların, duygusal ifadelerin kabul edilebilir olduğunu öğretmektedirler (Denham & Kochanoff, 2002). Ebeveynlerin duygu düzenleme stratejilerinin çocukların duygu düzenleme, uyumsal davranış becerileri ile ilişkili olduğu (Sebre vd., 2023), ebeveynlerin çocuklarının duygusal davranışlarına verdikleri tepkilerin çocuklarının duygu sosyalizasyonunun önemli bir parçası olduğu (Kılıç, 2014), ebeveynlerin çocukları ile yaptıkları etkinliklerin dahi çocukların olumlu sosyal davranışlarını arttırdığı görülmektedir (Wong vd., 2022). Bu nedenle birçok araştırma çocukların duygusal sağlıkları açısından ebeveynlerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili programlara katılması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Alakoç Pirpir, 2011; Demircioğlu, 2012; Durualp vd., 2016; Ekinci Vural, 2006; Göktaş, 2015; Kaymak Özmen, 2013; Kılınç, 2011; Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Bu tür programlar ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerini güçlendirmekte, aile refahını iyileştirme ve sağlıklı çocuk gelişimini destekleme noktasında bilgi ve farkındalıklarını arttırarak destek sağlamaktadır (Benzies vd., 2023). Ek olarak duygu düzenlemede yaşanan zorlukların, stres düzeyinin azaldığı, çocukların öz yeterlik ve davranışlarında olumlu gelişme olduğu (Havighurst vd., 2022), depresyon ve şiddet düzeylerinin önemli derece azaldığı (Lenze vd., 2011) görülmektedir. Bu nedenle ebeveyn eğitimleri, aile eğitim programları artırılarak ve yaygınlaştırılarak hem ebeveynlerin hem de çocukların duygu yönetim stratejileri geliştirmeleri sağlanabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadeleri hakkında bilgi almak amacıyla anne görüşlerinin alındığı araştırmanın sonucuna göre, çocukların ev içi ve ev dışı ortamlarda sergiledikleri huzurlu duygusal ifadelerin birbirine benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların ev içi ortamlarda huzurlu duygusal ifadelerinin genellikle dokunma ve sözel ifade, ev dışında huzurlu duygusal ifadelerinin coşkulu hareketler ve sözel ifade olduğu görülmüştür. Çocukların ev ortamında huzursuz duygularını ağırlıklı olarak ağlama, bağırma/öfke ile ifade ettikleri, ev dışı ortamlarda huzursuz duygularını ise sözel iletişim, bağırma/öfke yoluyla ifade ettikleri görülmüştür.

Çocukların ev ortamında duygusal olarak en yakın oldukları kişilerin anne ve babaları oldukları; ev dışı ortamlarda ise duygusal olarak en yakın oldukları bireylerin annesinin/büyükbaba gibi aile büyükleri ve arkadaşları olduğu görülmüştür. Annelerin yorumları incelendiğinde çocukların duygu ortaklarının daha fazla vakit geçirdikleri, duygusal paylaşımda buldukları kişiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anneler ile çocukları arasındaki duygusal bağın çoğunlukla karşılıklı konuşma ve dokunma yoluyla gerçekleştiği görülmüştür. Çocukların çoğunluğunun duyguları tanıma ve anlamada yeterli oldukları ancak yönetmede yetersiz oldukları görülmüş, annelerin duygu yönetme becerisindeki yetersizliği çocuğun yaşı ile ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Çocuklarda en fazla gözlenen duygusal problemlerin ise öfke/şiddet ve kıskançlık problemleri olduğu tespit edilmiştir. Annelerin çoğunluğunun çocuklarının duygusal problemlerini çözme konusunda kendilerini yeterli gördükleri ve yöntem olarak genellikle konuşmayı tercih ettikleri, ancak sorun çözme yöntemlerinden çoğunlukla pişman oldukları ve pişman oldukları yöntemlerin genellikle fiziksel müdahale ve kızma/bağırma olduğu görülmüştür.

Araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının ev içi ve ev dışı ortamlardaki duygusal ifadeleri ile ilgili anne görüşleri nitel görüşme yoluyla alınmıştır. Aynı konuda yapılacak olan diğer çalışmalarda nicel yöntemle ölçeklerin kullanılmasıyla konu ile ilgili babaların ve öğretmenlerin görüşleri de alınarak karşılaştırma yapılabilir. Araştırmada çocuklarda görülen sosyal problemler, ev içi ve ev dışı ortamlardaki huzurlu ve huzursuz duygu ifadeleri tespit edilmiş ancak duygu ifadelerini etkileyebilecek faktörlere ilişkin araştırma yapılmamıştır. Yapılacak olan diğer çalışmalarda yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, kardeş sayısı, ebeveyn yaşı ve mesleği gibi demografik özelliklere ve sosyal beceri, bilişsel gelişim gibi yeterlik alanlarına göre karşılaştırma yapılabilir. Çocukların çoğunluğunun duyguları tanıma ve anlamada yeterli oldukları ancak yönetmede yeterli olmadıkları görülmüştür. Okullarda yapılan etkinliklerde duygu yönetimine ilişkin kazanımlara sık sık yer verilerek duygu yönetme becerilerinin gelişimi desteklenebilir. Ayrıca aile katılımı çalışmaları ile bu becerilerin gelişiminin ev ortamında da desteklenmesi sağlanabilir. Araştırmada annelerin çocuklarının duygusal problemlerini çözme konusunda genellikle kendilerini yeterli bulmalarına rağmen problem çözme yöntemlerinden çoğunlukla pişmanlık duydukları ve fiziksel müdahale, kızma/bağırma gibi tepkisel yöntemleri tercih ettikleri görülmüştür. Bu noktada ailelere çocuklarıyla iletişimlerini destekleyici nitelikte eğitimler verilmesi faydalı olacaktır. Annelerin çocuklarıyla olumlu iletişim kurma, problem durumlarına olumlu ve yeterli çözüm üretebilme gibi konularda kendilerini geliştirebilmeleri için okullarda, halk eğitim merkezlerinde eğitimler düzenlenebilir. Bu eğitimlere katılımı arttırmak ve farkındalık oluşturmak için afiş, broşür, sosyal medya gibi yöntemler kullanılarak eğitimlerin tanıtımı yapılabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırmanın verileri 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında toplanmıştır.

Kaynakça/References

- Alakoç Pirpir, D. (2011). *Anne eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının temel eğitime hazır bulunuşluk düzeyine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Aznar, A., Tenenbaum, H. R. (2016). Parent-child positive touch: gender, age, and task differences. *J Nonverbal Behav*, 40(3), 317-333. <https://doi.org/10.1007/s10919-016-0236-x>
- Bai, S, Repetti, R.L., Sperling, J.B. (2016). Children's expressions of positive emotion are sustained by smiling, touching, and playing with parents and siblings: A naturalistic observational study of family life. *Developmental Psychology*, 52(1), 88–101.
- Bailey, C. S., Denham, S. A., Curby, T. W., & Bassett, H. H. (2016). Emotional and organizational supports for preschoolers' emotion regulation: Relations with school adjustment. *Emotion*, 16(2), 263. <https://doi.org/10.1037/a0039772>
- Bee, H., Boyd, D. (2020). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.). Kaknüs.
- Benzies, K.M., Kurilova, J., van der Merwe, M. (2023). Parental attitudinal and behavioral change associated with prevention-focused parenting education: an interpretive description. *Health Education & Behavior*, 50(1), 144-152. <https://doi.org/10.1177/10901981211033233>
- Berlin, L. J., & Cassidy, J. (2003). Mothers' self-reported control of their preschool children's emotional expressiveness: A longitudinal study of associations with infant–mother attachment and children's emotion regulation. *Social Development*, 12(4), 477-495.
- Bilek, M.H. (2011). *Okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Brajša-Žganec, A. (2014). Emotional life of the family: Parental meta-emotions, children's temperament and internalising and externalising problems. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 23(01), 25-45.
- Cascio, C. J., Moore, D. & McGlone, F. (2019). Social touch and human development. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 35, 5-11. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2018.04.009>
- Cassidy, J., Parke, R. D., Butkovsky, L., & Braungart, J. M. (1992). Family-peer connections: The roles of emotional expressiveness within the family and children's understanding of emotions. *Child development*, 63(3), 603-618.
- Cekaite, A., Bergnehr, D. (2018). Affectionate touch and care: embodied intimacy, compassion and control in early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(6), 940-955. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1533710>
- Ceylan, Ş., Gözün Kahraman, Ö., Ülker, P. (2016). Annelerin erken çocukluk dönemine bakış açısı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 1333-1356.
- Creswell, J.W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (S. B. Demir & M. Bütün, Çev. Eds.). Pegem.
- Dagan, O., Schuengel, C., Verhage, M. L., van IJzendoorn, M. H., Sagi-Schwartz, A., Madigan, S., Duschinsky, R., Roisman, G. I., Bernard, K., Bakermans-Kranenburg, M., Bureau, J. F., Volling, B. L., Wong, M. S., Colonesi, C., Brown, G. L., Eiden, R. D., Fearon, R. M. P., Oosterman, M. . . . Collaboration on Attachment to Multiple Parents and Outcomes

- Synthesis. (2022). Configurations of mother-child and father-child attachment as predictors of internalizing and externalizing behavioral problems: An individual participant data (IPD) meta-analysis. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 180, 67-94. <https://doi.org/10.1002/cad.20450>
- Deater Deckard, K., Petrill, S.A. (2004). Parent-child dyadic mutuality and child behavior problems: an investigation of gene-environment processes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(6), 1171-1179. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00309.x>
- Demir, S.B. (2018). Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar. S. B. Demir (Ed.), *Araştırmanın Temel Unsurları* içinde (s.230-236). Eđiten Kitap.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Demiriz, S., Arpacı ,F. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının büyük ebeveynleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 707-726.
- Deneault, A.A., Bureau, J.F., Yurkowski, K. (2022). Do child-father and child-mother preschool insecure attachment types predict the development of externalizing behaviors in boys and girls during middle childhood? *Developmental Psychology*, 58(7), 1360-1370. <https://doi.org/10.1037/dev0001369>
- Denham, S. A. (2019). Children's emotional competence, foundation of their success: skills, outcomes, and support. *Policies, Practices, and Qualifications in Early Childhood Education*, 4-17.
- Denham, S. & Kochanoff, A. T. (2002). Parental Contributions to preschoolers' understanding of emotion. *Marriage & Family Review*, 34(3-4), 311-343. https://doi.org/10.1300/J002v34n03_06
- Denham, S. A., Blair, K. A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach- Major, S., Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: pathway to social competence?. *Child Development*, 74(1), 238-256. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533>
- Dereli, E., Dereli, B.M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227-258.
- Derman, M.T., Başal, H.A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1), 115-144.
- Di Maggio, R., Zappulla, C., & Pace, U. (2016). The relationship between emotion knowledge, emotion regulation and adjustment in preschoolers: A mediation model. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 2626-2635.
- Dunn, J., Brown, J., & Beardsall, L. (1991). Family talk about feeling states and children's later understanding of others' emotions. *Developmental Psychology*, 27(3), 448-455. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.448>
- Durualp, E, Kaytez, N., Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine verilen aile eğitiminin annelerin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1706-1722.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological inquiry*, 9(4), 241-273.

- Eisenberg, N., Losoya, S., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., Reiser, M., Murphy, B., Shepard, S. A., Poulin, R., & Padgett, S. J. (2001). Parental socialization of children's dysregulated expression of emotion and externalizing problems. *Journal of Family Psychology, 15*(2), 183–205. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.2.183>
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Valiente, C. (2016). Emotion-related self-regulation and children's social, psychological, and academic functioning. *Child Psychology, 219*-244.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eratay, A. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *e-Journal of New World Sciences Academy, 6*(3), 2349-2362.
- Ersay, E. (2014). Parental socialization of emotion: how mothers respond to their children's emotions in Turkey. *The International Journal of Emotional Education, 6*(1), 33-46.
- Fabes, R.A., Leonard, S.A., Kupanoff, K., Lynn Martin, C. (2001). Parental coping with children's negative emotions: Relations with children's emotional and social responding. *Child Development, 72*(3), 907–920.
- Field, T. (2010). Touch for socioemotional and physical well-being: A review. *Developmental Review, 30*, 367-383. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2011.01.001>
- Garner, P.W., Dunsmore, J.C., Southam Gerrow, M. (2008). Mother–child conversations about emotions: linkage to child aggression and prosocial behavior. *Social Development, 17*(2), 259-277.
- Gazelle, H., Putallaz, M., Li, Y., Grimes, C. L., Kupersmidt, J. B., & Coie, J. D. (2005). Anxious solitude across contexts: Girls' interactions with familiar and unfamiliar peers. *Child Development, 76*(1), 227-246. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00841.x>
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Gryczkowski, M. R., Jordan, S. S., & Mercer, S. H. (2010). Differential relations between mothers' and fathers' parenting practices and child externalizing behavior. *Journal of child and Family studies, 19*, 539-546. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9326-2>
- Hadjicharalambous, D. (2021). Examining the influence of father's and mother's characteristics in positive and negative parenting practices. *International Journal of Social Science And Human Research, 4*, 481-489. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v4-i1-04>
- Havighurst, S. S., Kehoe, C. E., Harley, A. E., Radovini, A., Thomas, R. (2022). A randomized controlled trial of an emotion socialization parenting program and its impact on parenting, children's behavior and parent and child stress cortisol: Tuning in to Toddlers. *Behaviour Research and Therapy, 149*, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2021.104016>
- Herndon, K. J., Bailey, C. S., Shewark, E. A., Denham, S. A., & Bassett, H. H. (2013). Preschoolers' emotion expression and regulation: Relations with school adjustment. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development, 174*(6), 642–663. <https://doi.org/10.1080/00221325.2012.759525>
- Herrera, M., Little, E. (2005). Behaviour problems across home and kindergarten in an Australian Sample. *Australian Journal of Educational & Development Psychology, 5*, 77–90.

- Hessler, D. M., Katz, L. F. (2010). Brief report: Associations between emotional competence and adolescent risky behavior. *Journal of Adolescence*, 33, 241-246. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.04.007>
- Hosokawa, R., Tomozawa, R., Katsura, T. (2023). Associations between family routines, family relationships, and children's behavior. *Journal of Child and Family Studies*, 1-11.
- Iwanski A, Lichtenstein L, Forster F, Stadelmann C, Bodenmann G, Zimmermann P. (2023). A family systems perspective on attachment security and dependency to mother and father in preschool: differential and reciprocal effects on children's emotional and behavioral problems. *Brain Sciences*, 13(1), 35. <https://doi.org/10.3390/brainsci13010035>
- Izard CE, Fine S, Schultz D, Mostow A, Ackerman B, Youngstrom E. (2001). Emotion knowledge as a predictor of social behavior and academic competence in children at risk. *Psychological Science*, 12, 18–23.
- İnan, Z. (2010). Anaokulu çağı çocukları olan anne-babaların karşılaştıkları problemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 188, 218-229.
- Kandır, A. & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 4(14), 33-38.
- Kapıkıran, M.A., İvrendi, A.B. ve Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 19-27.
- Karayağız Muslu, G. & Bolışık, B. (2009). Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Kaymak Özmen, S. (2013). Anne-Baba eğitimi programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 98-113.
- Kılıç, Ş., (2014). A better understanding of parental emotional socialization behaviors with an illustrative context. *Journal of Theory and Practice in Education*, 10(2), 511-521.
- Kılıç, Ş., Güngör Aytaç, A. (2016). Emotion understanding of Turkish preschoolers and maternal emotional socialization. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 2102-2112. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3708>
- Kılınc, F.E. (2011). *Anne eğitim programı ile anne çocuk etkileşim programının 24-36 aylık çocukların bilişsel becerilerine ve annelerin çocuk yetiştirme davranışlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kiernan, K. E., & Huerta, M. C. (2008). Economic deprivation, maternal depression, parenting and children's cognitive and emotional development in early childhood 1. *The British journal of sociology*, 59(4), 783-806.
- Kol, S. (2016). The effects of the parenting styles on social skills of children aged 5-6. *The Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 49-58.
- Krauthamer Ewing, E. S., Herres, J., Dilks, K. E., Rahim, F., & Trentacosta, C. J. (2019). Understanding of emotions and empathy: Predictors of positive parenting with preschoolers in economically stressed families. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 1346-1358.
- Lee, J. H., Eoh, Y., Jeong, A., & Park, S. H. (2017). Preschoolers' emotional understanding and psychosocial adjustment in Korea: The moderating effect of maternal attitude towards

- emotional expressiveness. *Journal of Child and Family Studies*, 26(7), 1854-1864. <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-017-0703-y>
- Lenze, S. N., Pautsch, J., Luby, J. (2011). Parent–child interaction therapy emotion development: a novel treatment for depression in preschool children. *Depression And Anxiety*, 28, 153-159. <https://doi.org/10.1002/da.20770>
- Luo, Y., Qi, M., Huntsinger, C. S., Zhang, Q., Xuan, X., Wang, Y. (2020). Grandparent involvement and preschoolers' social adjustment in Chinese three-generation families: Examining moderating and mediating effects. *Children and Youth Services Review*, 114, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105057>
- Mallers, M.H., Charles, S. T., Neupert, S.D., Almeida, D.M. (2010). Perceptions of childhood relationships with mother and father: Daily emotional and stressor experiences in adulthood. *Developmental Psychology*, 46(6), 1651–1661. <http://dx.doi.org/10.1037/a0021020>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage.
- Miller, A. L., Fine, S. E., Gouley, K. K., Seifer, R., Dickstein, S., & Shields, A. (2006). Showing and telling about emotions: Interrelations between facets of emotional competence and associations with classroom adjustment in Head Start preschoolers. *Cognition and Emotion*, 20(8), 1170–1192. <https://doi.org/10.1080/02699930500405691>
- Molina, P., Bulgarelli, D., Henning, A., & Aschersleben, G. (2014). Emotion understanding: A cross-cultural comparison between Italian and German preschoolers. *European Journal of Developmental Psychology*, 11(5), 592-607.
- Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S., & Houtberg, B. J. (2017). The impact of parenting on emotion regulation during childhood and adolescence. *Child Development Perspectives*, 11(4), 233-238.
- Morris, C. A., Denham, S. A., Bassett, H. H., & Curby, T. W. (2013). Relations among teachers' emotion socialization beliefs and practices and preschoolers' emotional competence. *Early Education & Development*, 24(7), 979-999.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z., & Özdiñçler, A. R. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-21. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0051>
- O'Brien, L. (2009). Learning outdoors: the Forest School approach. *Education 3-13*, 37(1), 45-60. <http://dx.doi.org/10.1080/03004270802291798>
- Oh, W. O., Yeom, I., & Kim, D. S. (2019). What is the concept of parental 'emotional transference' to children? A Walker and Avant concept analysis. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 33(1), 34-42. <http://dx.doi.org/10.1111/scs.12614>
- Özbey, S. (2012). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarının okul ve ev ortamına göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 21-32.
- Özyazıcı, K., Boğa Baran, E., Alagöz, N., Varlıklöz, K., Arslan, Z., Akto, S., Sağlam, M. (2021). Duyuların Gelişimi ve Duyu Bütünleme. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 2(4), 209-226. <https://doi.org/10.51503/gpd.879070>
- Özyürek ,A.,Tezel Şahin, F. (2008). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocukların duyguları tanıma ile duyguları yönetme ve arkadaşlık becerileri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*, 59,128-140.

- Parke, R. D. (1994) Progress, paradigms, and unresolved problems: A commentary on recent advances in our understanding of children's emotions. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 157–169.
- Paulussen-Hoogeboom, M. C., Stams, G. J. J., Hermanns, J. M., Peetsma, T. T., & van den Wittenboer, G. L. (2008). Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(3), 209-226. <http://dx.doi.org/10.3200/GNTP.169.3.09-226>
- Perry, N. B., Calkins, S. D., Nelson, J. A., Leerkes, E. M., & Marcovitch, S. (2012). Mothers' responses to children's negative emotions and child emotion regulation: The moderating role of vagal suppression. *Developmental psychobiology*, 54(5), 503-513. <https://doi.org/10.1002/dev.20608>
- Prosen, S., Smrtnik Vitulić, H. (2018). Children's emotional expression in the preschool context, *Early Child Development and Care*, 188(12),1675-1683.
- Rieffe, C., Netten, A. P., Broekhof, E., & Veiga, G. (2015). The role of the environment in children's emotion socialization In H. Knoors & M. Marsehark (Eds.), *Educating deaf learners: Creating a global evidence base* (pp. 369-388). Oxford University Press.
- Rizka, S. M. & Bacotang, J. B. (2018). The relationship between parenting styles and children's social skills. In *International Conference on Early Childhood Education* (pp. 258-262).
- Russell, A., Mize, J., and Bissaker, K. (2002). Parent-child relationships In P. K. Smith & C. H. Hart (Eds.), *Blackwell Handbook of Childhood social Development*. Blackwell.
- Russell, G., & Russell, A. (1987). Mother-child and father-child relationships in middle childhood. *Child Development*, 58(6), 1573–1585. <https://doi.org/10.2307/1130696>
- Saarni, C., Campos, J.J., Camras, L. A. & Witherington, D. (2006). Emotional development: Action, communication, and understanding. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol 3. Social, emotional, and personality development* (pp. 226-299). Wiley.
- Sears, M. S., Repetti, R. L., Reynolds, B. M., & Sperling, J. B. (2014). A naturalistic observational study of children's expressions of anger in the family context. *Emotion*, 14, 272–283. <http://dx.doi.org/10.1037/a0034753>
- Sebre, S.B., Bite, L., Miltuze, A., Kolesovs, A. (2023). Children's relationship problems and the role of adaptive functioning, emotion dysregulation and parental cognitive restructuring. *European Journal Of Developmental Psychology*, 20(2), 251-267. <https://doi.org/10.1080/17405629.2022.2084067>
- Şahin, D. , Ocak Karabay, Ş. & Demir, T. (2017). 5 Yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki . *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi* , 1 (2) , 1-14
- Tepeli, K. (2013). Çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1),138-158.
- Tezel Şahin, F. & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir?. *Aile ve Toplum*, 3(12), 7-12.
- Topçu Bilir, Z., Sop, A. (2016). Okul öncesi dönemindeki çocukların aile ilişkileri ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 20-43.
- Trecca, F., Bleses, D., Hojen, A. & Laursen, B. (2022). Direct and indirect effects from parenting self-efficacy and parenting practices to social-emotional adjustment in 3- to 5-year-old children. *Acta Psychologica*, 229, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103673>

- Treutler, C. M., & Epkins, C. C. (2003). Are discrepancies among child, mother, and father reports on children's behavior related to parents' psychological symptoms and aspects of parent-child relationships?. *Journal of abnormal child psychology*, 31, 13-27.
- Tuğrul, C. (1999). *Duygusal zekâ*. Klinik Psikiyatri, 1, 12-20.
- Tutkun, C., Tezel Şahin, F. (2016). Anne, Baba ve Çocukların Doğal Gözlemleri: Bir Kitapçı Ortamında Anne Çocuk mu? Baba Çocuk mu?. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2293-2308.
- Ulutaş, İ. (2005). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekâlarına duygusal zekâ eğitiminin etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Valiente, C., Lemery Chalfant, K., Reiser, M. (2007). Pathways to problem behaviors: Chaotic homes, parent and child effortful control, and parenting. *Social Development*, 16(2), 249-267. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00383.x>
- Williams, L. R., Degnan, K. A., Perez-Edgar, K. E., Henderson, H. A., Rubin, K. H., Pine, D. S., Steinberg, L., & Fox, N. A. (2009). Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *Journal of abnormal child psychology*, 37(8), 1063-1075. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9331-3>
- Williford, A. P., Vick Whittaker, J. E., Vitiello, V. E., & Downer, J. T. (2013). Children's engagement within the preschool classroom and their development of self-regulation. *Early Education & Development*, 24(2), 162-187.
- Wong, T. K. Y., Konishi, C., Kong, X. (2022). A longitudinal perspective on frequency of parent-child activities and social-emotional development. *Early Child Development And Care*, 192(3), 458-469. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1765773>
- Xu, X., Xiao, B., Zhu, L., Li, Y. (2023). The Influence of Parent-grandparent Co-parenting on Children's Problem Behaviors and Its Potential Mechanisms. *Early Education And Development*, 34(4), 791-805. <https://doi.org/10.1080/10409289.2022.2073746>
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Basım). Seçkin.
- Yılmaz Bolat, E. (2018). Anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 32-38.

İletişim/Correspondence

Arş. Gör. Şeyma Sultan BOZKURT

seyma.bozkurt@inonu.edu.tr

Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ

uilkay@gazi.edu.tr